

Příloha MPP č.2

Preventivní protidrogový program

Užívání návykových látek lze považovat za rizikové chování, na kterém se podílí mnoho faktorů. Vydefinování rizikových faktorů pomáhá najít vhodné a účinné intervence a předcházet hlubším negativním dopadům, které ovlivňují rozvoj osobnosti a uplatnění mladého člověka v životě.

Rizikové faktory působící převážně na děti v našem zařízení jsou : nefungující rodinný systém, užívání návykových látek ve vrstevnické skupině, užívání NL u rodičů, poruchy chování a jiné rizikové chování.

Vymezení základní terminologie

Abstinence od NL – zdržení se nebo vzdání se nějaké substance, která způsobuje požitěk.

Experimentální užití NL – jednorázová zkušenost, nejvýše 2-3 zkušenosti v životě.

Rekreační – příležitostné/pravidelné užívání NL je zakomponované do životního stylu zejména mladých lidí, nepůsobí vážné zdravotní, sociální a ekonomické problémy.

Problémové užívání NL je dlouhodobé perorální, intravenózní a jiné užívání návykových látek. Problémové užívání většinou způsobuje zdravotní a sociální i ekonomické problémy.

Závislé užívání bývá nepřetržité a pravidelné, určuje životní styl a působí vážné poškození somatické, psychologické a sociální.

Intoxikace je užití chemické či přírodní látky, která působí změnu chování a tělesných funkcí, jedná se o otravu zdravého stavu mysli a těla.

Informace o nejčastějších návykových látkách, se kterými mohou mít zkušenost děti umístěné v našem zařízení

Alkohol

Alkohol je NL, s kterou se dítě setká nejdříve – nejčastěji v rodině nebo u vrstevníků. Je to vysoce tolerovaná NL, jejíž užívání může vést k jinému rizikovému chování. Alkohol je snadno dostupný. České děti začínají s konzumací alkoholu nejdříve z EU (přibližně v 11 letech). Alkohol má vliv na psychiku a mozek, což se projevuje v chování podle množství požitého alkoholického nápoje. Při nižších dávkách má stimulační efekt – zlepšuje náladu, sebevědomí, mnohmluvnost, při vyšších dávkách se snižuje sebekritičnost, zábrany, zvyšuje se agresivita. ***Abstinenční příznaky*** – úzkost nespavost, třes, delirium, křeče, epileptické záchvaty.

Tabák

S kouřením začínají již malé děti a brzy se u nich rozvine psychosociální závislost, až u 70 % kuřáků vzniká fyzická závislost na nikotinu. *Abstinenční příznaky-snížená schopnost zvládat stres, špatná nálada, deprese, zlost, frustrace, neklid, úzkost, bolesti hlavy.*

Marihuana

Účinné látky se nazývají cannabinoidy. Mají psychotropní efekt a další využitelné vlastnosti, např. při léčbě bolesti a při různých chorobách. Sušené listy marihuany mají výrazné aroma. Další forma NL je hašiš, což je konopná pryskyřice, která má barvu tmavě zelenou až hnědou. Psychická závislost se objevuje u dlouhodobých uživatelů, nebývá zvýšená tolerance na NL ani výrazné odvykací příznaky. U určitých osob může dojít k rozvinutí psychických problémů - deprese, úzkosti, paniky vedoucí k sebepoškozování, může dojít k poruchám myšlení a krátkodobé paměti, rozvoji paranoidního stavu. Většina těchto stavů po odeznění intoxikace ustupuje. Marihuana bývá u mladých lidí nejčastěji zneužívanou nelegální NL. *Abstinenční příznaky – nespavost, zvýšená aktivita, ztráta chuti k jídlu.*

Těkavé látky - ředidla, lepidla, plynné látky

Jedná se o vysoce nebezpečné chemikálie. Tyto látky ovlivňují mozek - centrální mozkovou soustavu. Toluén je nejčastěji užíván už malými dětmi, neboť je snadno dostupný a levný, občas ho kupuje i někdo starší. Rodiči bývají rizika s experimentováním podceňováni. Účinek je krátkodobý a brzy odezní. Dostavuje se euforie, poruchy vnímání, halucinace, poruchy vědomí a spánku, agrese. Toluén vyvolává psychickou závislost. Nebezpečnost této látky spočívá v neodhadnutí dávky. Může dojít k bezvědomí až komatu, k srdeční zástavě, zástavě dechu nebo udušení zvracením. Trvale poškozuje mozek - je to rozpouštědlo, po němž člověk hloupne, stává se agresivním. *Abstinenční příznaky - předrážděnost, deprese, nespavost.*

Metamfetamin

Jedná se o stimulační návykovou látku - má budivý efekt, ovlivňuje centrální mozkovou soustavu. U nás je nejčastěji znám pod názvem pervitin. Pervitin zrychluje myšlení, zvyšuje motorické tempo, vytváří třes, zahání únavu, vyvolává euforii a příjemné pocity tělesné i duševní, snižuje chuť k jídlu. Po užití pervitinu má jedinec rozšířené zornice očí, zvýšený tep a krevní tlak, zvýšenou celkovou aktivitu organismu, intoxikovaný je hovorný, neklidný, v dobré náladě, ztrácí zábrany, zvyšuje se jeho sexuální pud. Osoba intoxikovaná pervitinem může mít sklony k agresivnímu chování. *Abstinenční příznaky – apatie, dlouhý spánek, deprese, nervozita, podrážděnost, neklid.*

Heroin

Řadí se mezi opioidy, které se používají jako léky proti bolesti (analgetika), léky proti kašli (antitusika). Injekční aplikace NL je vysoce riziková. Má rychlý vliv na centrální nervový systém, potlačuje bolest, působí euforii, má tlumivé a zklidňující účinky. Často se apatie střídá s nespavostí, únavou a podrážděností. Na jeho pravidelném užívání vzniká i fyzická

závislost, takže syndrom odnětí látky (abstinenční příznaky) je provázen velkými bolestmi a dalšími závažnými somatickými problémy. *Abstinenční příznaky – vodnaté oči, ztráta chuti k jídlu, podrážděnost, třes, panika nevolnost, zimnice, pocení, bolest svalů a kloubů, průjem.*

Extáze

Pod pojem „extáze“ řadíme celou řadu synteticky vytvořených stimulačních látek s halucinogenním potenciálem. Dnes se v tabletách, které jsou označovány jako extáze, objevuje celá řada látek. U mladých lidí patří mezi velmi rozšířenou NL. Užívají ji mladí lidé na tanečních akcích, v klubech a na masových tanečních festivalech. Uživatelé extázi považují za bezpečnou a příjemnou. Uživatel extáze hodně tančí a nepocituje vyčerpání, to může být nebezpečné a může dojít k dehydrataci. *Abstinenční příznaky- deprese, ztráta paměti, impulzivní chování a návaly paniky.*

Postup při práci s intoxikovaným jedincem

Při zjištění intoxikace v malé míře provede pedagog zápis do hodnocení dítěte a do mimořádných událostí, kde popíše projevy intoxikace i svůj postup při potlačování rizik spojených s intoxikací. Zajistí dítěti stálý dohled, kontrolu jeho zdravotního stavu a zamezí konfliktním situacím s ostatními dětmi. Následně informuje o situaci vedoucího pracovníka.

Při intoxikace ve větší míře, konzultuje toto s vedením zařízení popřípadě s lékařem a postupuje dále dle jejich instrukcí. V případě akutních nezvladatelných intoxikací kontaktuje pedagogický pracovník okamžitě odbornou zdravotnickou péči prostřednictvím RZP. Dále o svém postupu informuje vedení VÚ.

Nevhodné reakce pedagoga mohou lehce vyprovokovat konfliktní situaci, která u osoby pod vlivem OPL snadno přeroste v agresi. Určit u osoby, že je pod vlivem OPL není jednoduché, jde vždy o odhad závisící na osobních zkušenostech pedagoga a úrovni jeho znalostí psychologie. Lze však odhadnout a vytipovat dobu a místa výskytu osob užívajících OPL. Jedná se především o pozdní odpolední a večerní dobu, opuštěné prostory, byty, průchody, kde dochází k aplikaci drog (zejména heroin, metamfetamin, marihuana aj.), ale i diskotéky a různé párty (extáze, LSD apod.) Do VÚ se může dítě vrátit z volné vycházky nebo dovolenky pod vlivem OPL.

Komunikace s člověkem pod vlivem návykových látek není vždy jednoduchá a bez potíží. Může se vyskytovat řada nepříjemných okolností, kdy je ohrožen pedagog i uživatel. S uživatelem jednejte tak, aby toto jednání nevedlo ke zbytečné fyzické nebo slovní agresi ze strany uživatele nebo pedagoga. Účinnou zbraní je zachovávat klid.

Obecné zásady:

Vlastní komunikace musí být velmi **obezřetná, výstižná, co nejkratší**. Zabraňte zbytečným slovním výměnám, **je třeba jednat z pozice autority, rázně, ale nikoli agresivně a arogantně**. **Intonace** hlasu by měla být **bez emočního zabarvení**, pozor na vlastní

neverbální projevy, mohou vyprovokovat agresi. Nutno dodržovat oční kontakt (znesnadňuje lhaní), je třeba **jej přerušovat a zbytečně neprodlužovat.** Namísto kategorických záporů **volit mírnější formu nesouhlasu** (bylo by vhodnější atd..). Přizpůsobit rychlost a složitost mluvy stavu a možnostem chápání uživatele. **Nereagovat podrážděně** na jeho výpady.

Při komunikaci si vždy všimněte jakékoliv změny chování a buďte ve střehu. Nikdy nevíte, jak se uživatel zachová. Je nutná trpělivost a klidné jednání!

Člověk, který užívá návykové látky delší dobu, může prožívat stavy, při kterých se cítí ohrožen svým okolím a chová se nepředvídatelně. Objevují se známky paniky a úzkosti, může dojít k jednání, které ohrožuje zdraví a život uživatele a jeho okolí, zejména neočekávaný pokus o útěk, výskok z okna, sebepoškození, agrese. Je-li to možné, je vhodná přítomnost lékaře a velmi klidné jednání.

Předávkování hrozí hlavně u těch, kteří užívají opiáty a těkavé látky. Všechny reakce jsou utlumeny, postižený není schopen hovořit, upadá do bezvědomí, pokud mluví, není mu rozumět. Může přestat dýchat a zemřít. V tomto případě je nezbytné poskytnutí první pomoci a přivolání rychlé záchranné služby s lékařem.

Je-li předávkovaný při vědomí, je třeba zjistit veškeré informace o zkonsumované látce, popř. uchovat její zbytky a předat ji lékaři. V případě požití látky ústy je vhodné vyvolat zvracení požitím vody a stlačením kořene jazyka. Při intoxikaci těkavými látkami je pak nutno zajistit dostatek čerstvého vzduchu. U intoxikovaných stimulačními látkami a halucinogeny je třeba dohledu více osob!

Ošetřete případná zranění, zabraňte prochladnutí a snažte se s osobou komunikovat, aby neztratila vědomí.

Je-li předávkovaný v bezvědomí, zajistěte činnost životně důležitých orgánů (srdce, dýchání), uložte jej do stabilizované polohy, ošetřete případná zranění, zabraňte prochladnutí a do příjezdu lékaře kontrolujte činnost srdce a dýchání. V případě zástavy je nutno provést resuscitaci umělým dýcháním resp. Nepřímou srdeční masáží dle zásad pro poskytování první pomoci. Nikdy se osobě v bezvědomí nesnažte podat tekutiny nebo vyvolat zvracení!

Řešení problematického užívání návykových látek

Děti, které mají zkušenost s užíváním návykových látek, pravidelně dochází na psychoterapii a v případě prokázané závislosti jsou v ambulantní péči psychiatra PSC Přerov a je jim věnována zvláštní individuální péče. Pokud mají zájem o detoxifikační režim, je toto možné domluvit na dětském a dorostovém detoxikačním centru v Praze v Nemocnici milosrdných sester sv. Karla Boromejského. V současné době se jedná o jediné oddělení pro nezletilé v republice. Pro dlouhodobější léčbu závislosti se kromě možného pobytu v PL nabízí možnost přemístění závislých dětí na VÚ Žulová nebo VÚ Dvůr Králové nad Labem.

O rizikovém chování dítěte souvisejícím s užíváním návykových látek, informuje odborný pracovník zařízení zákonné zástupce, OSPOD a dětskou lékařku.

V případě, že se v zařízení **nalezne neznámá látka**, u které bude mít pedagog podezření, že **se může jednat o zakázanou látku**, postupuje takto:

- (1) O nálezů ihned uvědomí vedení zařízení a vytvoří o situaci s písemným záznam
- (2) Vedení VÚ o nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- (3) V případě časové překážky na straně Policie vedoucí pracovník se svědkem s použitím gumových/latexových rukavic vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep o patří razítkem zařízení a svým podpisem a uschová do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předá Policii ČR.

V případě, že má pedagog důvodné podezření, že **některé z dětí má návykovou látku u sebe**, postupuje takto:

- (1) Okamžitě informuje vedení VÚ, které převezme řešení rizikové situace
- (2) Jelikož se jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- (3) Vedení zařízení bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého.
- (4) Nezletilého je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních dětí, ale zásadně pod dohledem. **U nezletilého se v žádném případě neprovádí osobní prohlídka nebo prohlídka jeho věcí.**

